

Izhaja vsak dan razen ne-
dolj in praznikov.
Issued daily except Sundays
and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XVI.

Cena Izida

je 25.00.

Entered as second-class matter January 25, 1918, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., sreda, 2. maja (May 2), 1923.

Subscription \$2.00
Yearly

STEV.—NUMBER 103.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

HARDINGOVO STALIŠČE UNIČILO UPANJE NA VSE- AMERIŠKI TRIBUNAL.

Navodila in Washingtona zadrla akcijo glede na vseameriško razsodišče najmanj pet let.

PRIHODNJA KONFERENCA SE BO VRŠILA ČEZ PET LET V HAVANI.

Santiago, Chile. — To, da sta se predsednik Harding in državni tajnik Hughes odločili delovati za vstop Združenih držav v ligino mednarodno razsodišče v Hagu, bo zadrla ostale ameriške države uresničiti njih željo po vseameriškem tribunalu.

To se je jasno pokazalo potem, ko se je zadnjo soboto končala seja konferenčne sodne komisije, ki se je počela s kostariškim predlogom za takšno sodišče.

Ravnajo se po navodilih iz načrtilih iz Washingtona, je načelnik ameriške delegacije Henry P. Fletcher obvestil ostale dele-

gate, da zahtevajo notranje politične smernice, ki so se izčimile v Združenih državah iz boja za mednarodno ligino razsodišče, odložiti vsako misel na vseameriško tribunal na poznejši čas.

Latinsko-ameriške dežele so nevoljne privolile v odložitev te zadeve na prihodnjo vseameriško konferenco, ki se ima vršiti čez pet let v Havani.

Argentinski načelnik Montes de Oca je dejal na sobotni seji, da ni izpolnilo ligino sodišče argentinskih aspiracij. Argentinski delegati so izstopili iz lige narodov, ker ta ni marala priznati enakopravnosti vseh držav.

Zvezni načrt za protiplinovo in protipodmornično pogodbo v središču Washingtonske "razorečitvene" konferenčne je došel na konferenčno razorečitvenega komiteja precej občutnega udarca. Colombijski delegati so se mu upirali, vsek česar je moral biti izročen se pododskemu v pretres.

Bivši senator Kellogg iz Minnesota, ki je tudi eden izmed ameriških delegatov, je dejal, da mu nikakor ne gre v glavo, zakaj bi moral ameriški predlog še nadalje čakati na "odrešenje".

Argentinski predlog, ki zahteva, naj bi obvezljala prisilna razsoda v vseh sporih, ki se ne tičajo ustavnih vprašanj, tudi najbrž ne bo odobren brez dodatnih izjem. Izjema ustavnih vprašanj bi povzročila mnoge spore, ki bi bili podobni sedanjih težkočam med Združenimi državami in Mehiko. Tu gre namreč za 27. člen mehiške ustave.

Delavska federacija proti fašizmu.

Gompers je sklical izredno sejo eksekutive v ta namen.

Washington, D. C. — Ameriška delavska federacija se tudi pridruži boju zoper fašistovsko gibanje med ameriškimi Italijani. Gompers, predsednik federacije, je sklical izredno sejo eksekutivnega odbora za 8. maja v ta namen. Gompers je v pismu, naslovljeno na Jamesa P. Coughlina, tajnika sveta strokovnih unij v New Yorku, dejal, da bo A. F. of L. poniral fašizmu v Združenih državah.

ZENAM JE ZNIŽANA MEZDA NA ŠEST DOLARJEV V TEDNU

Washington, D. C. (Federated Press) — Ethel Smith, tajnica National Women's Trade Union League poroča, da so delodajaleci v Kolumbijskem distriktu znižali mezde delavkam za 30 do 50 odstotkov, ko je vrhovno sodišče razveljavilo zakon o minimalni mezdi za žene. V nekaterih slučajih je bila tedenska meza delavkam znižana na šest, osem in devet dolarjev. Liga je sklical za prihodnji mesec konferenco velikih ženskih organizacij, ki se bodo posvetovali, kako preprečiti splošno znižanje mezde delavkam.

Napredni rudarji so se postavili na noge.

Organizirali so se v Penni proti Lewisovi mašini in drugi Howatov shod je imel arijajni uspeh. Howat je bil na delavski praznik na shodu kanadskih rudarjev in se vrne v Pensylvanijo.

Pittsburgh, Pa. — (International Progressive Miner Bulletin.) — Peti rudarski distrikt rudarske organizacije v Pensylvaniji je opral sramoto, katero je naredila tako, da je poslušal pet ur govornika. Ta dan je Howat dobil svoje zadolženje. Govoril je brez malega tri ure golglav in veter, ki je bil modan, se je igral z njegovimi lasmi. Postavljal je se po rabi izdajalcem v delavskem gibanju in avtokratom v politični in industrijski Ameriki v vsakem stavku svojega govorja. Howat dejal v jedru: "Ako vladajo, da bodo delavci spoštovani, tajne zakone, mora sprejeti tako, kateri, ki spoštujejo delavce." Ko je končal, so rudarji izjavili, da bi ga poslušali še tri ure.

Napredni rudarji v distriketu, ki poznajo karakter ljudi, s katerimi so imeli doslej opraviti, so šli takoj po omnenjem shodu na delo. Organizirali so svojo obrambozoper reakcijonarje. Iz vseh naprednih krajevnih unij v distriketu so se pojavili prostovoljci, ki imajo pozicii na red na bodočih shodih. Nato so sklicali drugi shod v Charleroiu.

Prihodnji Howatov shod v Charleroiu se vrni, ko se Howat vrne s potovanja.

Tommy Robertson, organizator 5. distrikta, je hotel motiti shod, toda po dveh minutah, ko je zanimal psovko v Howata, ga je straža prijela v vrgla s prostorov.

Howat je šel od tukaj v okoliš antracitnih premogovnikov, od tam pa v Novo Škotijo, kjer je govoril pri prvomajskih manifestacijah in kjer ostane deset dni. V drugi polovici maja pride v New York in od tam se vrne v antracitni okoliš, potem pa v Pittsburgh kamar pride 2. junija.

Po končanih vajah je straža redarjev korakala po ulicah z godbo na čelu na zborovalni prostor na

ŽUPAN, ŠERIF, SODNIK IN ODVETNIK—MO- RAJO V LUKNJO.

Johnson je dobil 18 mesecev zapora in \$2,000 globe, šerif, sodnik in advokat pa po leto dni je.

OBSEJENI JAVNI URADNIKI SO IZJAVILI, DA HOČEJO VLOŽITI PRIZIV.

Indianapolis, Ind. — Zvezne okrožne sodišče je v soboto obsojilo petinpetdeset oseb obojega spola, med katerimi je nekaj uradnikov iz Gary in okraja Lake.

Dne 31. marca jih je otožila glavna porota. Vladne priče so izpovedale, da so politični voditelji za pomoč na volilnih ščitili in skrivali prohibične kršitelje. Tudi podkopavati so se dali ti politični voditelji od strani trgovcev z opojnimi piščaki.

Kazni so od enega dne pa do poldrugega leta. Denarne globe dosegajo vsoto \$2,000.

Izmed petinpetdesetih obsojencev je dovolil sodnik Ferdinand Geiger iz Milwaukee novo obravnavo samo trem. Dvaindvajset obtožencev je dejalo, da vlože prižive.

Obsojenim osebam je bilo povedano, da bodo morale vse zadostiti pravici tekom 120 dni.

Garyjskega župana Roswella C. Johnsona je doletela najhujša kazna. Sodnik mu je naložil 18 mesecev v zvezni ječi v Atlanti, Ga., in pa denarno globo v znesku po \$2,000.

Leto in en dan je dobil bivši šerif okraja Lake Lewis, nadalje garyjski mestni sodnik William M. Dunn in pa tamošnji odvetnik Blaž A. Lukas. Vsem tem trem je tudi naložena denarna globba po \$1,000 vsakemu.

Tisti trije, katerim je dovoljeno nova obravnavava, so okrajni šerif William H. Olds, bivši pomočni pravnik Fred Seabright in garyjski mirovni sodnik Charles L. Clemens.

Med tistimi, ki bodo vložili priziv, so Johnson, Barnes, Lukas, Clyde M. Hunter, Nathan Potts in Dwight M. Kinder.

Pet žensk je bilo obsojenih. Dobile so od 30 do 3 mesecev zapora in denarno globo po \$300. Mike

BROOKHART STOPI SLAD- KORNIM ODERUHOM POŠTENO NA PRSTE.

Sedaj izdeluje načrt za postavo, po kateri bo onemogočeno verižništvo z sladkorjem in drugimi potrebščinami zavezeti.

POZIVLA GOSPODINJE, NAJ BOJKOTIRAJO SLADKORNE ODERUHE.

Washington, D. C. — Progresivni svetni senator Smith W. Brookhart iz Iowa se je vrnil v Washington ter naznamil, da izdelava sedaj osnutek za postavo, po kateri bodo zaveze ustavljene vse spekulacije z sladkorjem in drugimi vsakdanjimi potrebščinami. Medtem pa naj gospodinje z bojkotom prepričajo neprostenavjanje sladkornih cen.

"Upam, da bo pravosodni departement v stanu poslati vse sladkorne verižnike, ki so v zadnjem času otopali ameriško ljudstvo za več milijonov dolarjev s pomočjo svojih oderuških spekulacij, v jeto," je dejal senator Brookhart.

"Če vpoštovamo dejstvo, da po vsake osebi 100 funtov sladkorja na leto, in da je vsakemu funtu cena povisjana za pet centov, potem vidimo, da znaša ta povisek pol milijarde dolarjev, katerega vsega mora plačati ljudstvo te dežele, ali se pa odreči eni vsejih glavnih vsakdanjih potrebščin."

Kakor mislim, se bodo ameriški gospodinje oprijeli gibanja, ki bo pognalo sladkorne barone iz trgovine. To sem jim že nasvetil tedaj, ko sem uvedel svoje rezolucije za preiskavo sladkornih cen.

"Gospodinje lahko dosežejo rezultat, če prenehajo kupovati sladkor po sedanjih oderuških cenah.

"Res se bliža doba, ko bo treba rabiti celo veliko sladkorja za sadne kompote, ali tej potrebi se morejo gospodinje izogniti s tem, da se poslužijo drugačnih metod.

"Z vso odločnostjo sem proti verižništvu z živjenjskimi potrebščinami, in ravno sedaj se podelam z vprašanjem, ali bi se ne dalo uveljaviti postave, po kateri bi bilo mogoče ustaviti takšne spekulacije zaveze.

New York, N. J. — Sladkorne cene so padle na izvajen način na newyorkšem sladkornem trgu. V soboto so padle za 26 točk. Južni sladkor za sto funtov je bil koncem dnevnega kupčaja po \$6.38.

Tržni izvedenci so rekli, da po meni padec za 26 točk za ameriško ljudstvo prihranek v znesku po \$26,000,000 — milijon dolarjev za vsakega ščetka.

"Doli s sladkornimi cenami," to je geslo 600,000 newyorkških žensk, ki so se strnile v boju za povisitev načina v zvezni državi.

"Z vso odločnostjo sem proti verižništvu z živjenjskimi potrebščinami, in ravno sedaj se podelam z vprašanjem, ali bi se ne dalo uveljaviti postave, po kateri bi bilo mogoče ustaviti takšne spekulacije zaveze.

New York, N. Y. — Sladkorne cene so padle na izvajen način na newyorkšem sladkornem trgu. V soboto so padle za 26 točk. Južni sladkor za sto funtov je bil koncem dnevnega kupčaja po \$6.38.

Tržni izvedenci so rekli, da po meni padec za 26 točk za ameriško ljudstvo prihranek v znesku po \$26,000,000 — milijon dolarjev za vsakega ščetka.

"Doli s sladkornimi cenami," to je geslo 600,000 newyorkških žensk, ki so se strnile v boju za povisitev načina v zvezni državi.

"Z vso odločnostjo sem proti verižništvu z živjenjskimi potrebščinami, in ravno sedaj se podelam z vprašanjem, ali bi se ne dalo uveljaviti postave, po kateri bi bilo mogoče ustaviti takšne spekulacije zaveze.

New York, N. Y. — Sladkorne cene so padle na izvajen način na newyorkšem sladkornem trgu. V soboto so padle za 26 točk. Južni sladkor za sto funtov je bil koncem dnevnega kupčaja po \$6.38.

Tržni izvedenci so rekli, da po meni padec za 26 točk za ameriško ljudstvo prihranek v znesku po \$26,000,000 — milijon dolarjev za vsakega ščetka.

"Doli s sladkornimi cenami," to je geslo 600,000 newyorkških žensk, ki so se strnile v boju za povisitev načina v zvezni državi.

New York, N. Y. — Sladkorne cene so padle na izvajen način na newyorkšem sladkornem trgu. V soboto so padle za 26 točk. Južni sladkor za sto funtov je bil koncem dnevnega kupčaja po \$6.38.

Tržni izvedenci so rekli, da po meni padec za 26 točk za ameriško ljudstvo prihranek v znesku po \$26,000,000 — milijon dolarjev za vsakega ščetka.

Majske manifestacije pretresle stari svet.

Velika proslava delavskoga dne v Nemčiji, Franciji, Angliji in drugod. Francozi prepovedali manifestacije v Poruhru. Bavarski fašisti so nagajali. Delavstvo Nemčije je nastopilo enotno.

Berlin, 1. maja. — Prvi majnik je absolutni praznik v Nemčiji. Organizirani delavci začeno s socialisti in komunisti so pozvali milijone na velike manifestacije na prostem in na izprevode po ulicah pod simbolom rdečega praporja.

Prvič po revoluciji so zmeni socialisti v Nemčiji sklenili kongres s komunisti, skupaj pod eno zastavo na praznik dela: proslava prvega majnika je torči letos gigantična manifestacija delavstva na enotno fronto v Nemčiji.

Saksanska vlada, ki je komunistična, je ukazala zapreti vse žele za delavce in drugo. Francozi poveljstvo v Poruhru je prepovedalo majniške manifestacije nemškega delavstva v Poruhru in Perenju. Kako so delavci odgovorili na ta najnoveljši čin nasiha francoskih militarnih.

Pariz, 1. maja. — Francoski proletariat danes protestira proti okupaciji Poruhra in imperialistični politiki Poincarjeve vlade. Tisoči delavcev so na ulicah. Manifestacija je zanesljiva.

London, 1. maja. — Tisoči delavcev množice so danes zjutraj napolnile ulice in parka, kjer so bili pohodi in shodi. Madrid, 1. maja. — Španška vlada je poslala vojaške čete v Barcelono in druga mesta, bojeda se zgradili protesti pri majniških manifestacijah. Stavka hikoborev in notranja politična kriza je zelo poslabšala položaj.

VSERUSKI ČERVENI ZBOR V MOSKVI.

"Žive cerkev" je osvojila program komunistične stranke in blagodovila rdeči armado.

Moskva, 30. apr. — V katedrali Krista Odrešenika, v kateri je nekoč predsedoval patrijarh Tihon, ki je zdaj pod obleko veličaščaj, se glas je zda, da je bila danes otvorjena vseči cerkev v Rusiji. Patrijarh je prejel Boris Skvirski, vodja bivše trgovske delegacije, ki je zavestno o nemirih v raznih

SLIKE IZ NASELBIN.

San Francisco, Cal., je bilo enkrat zelo poznano unijsko mesto, a kmalu bomo lahko rekli, da je največje skebsko mesto, kakor je bilo prej mesto Los Angeles. Delavci v skladbiščih so odložili delo in se pričeli boriti za svoje pravice in življensko plačo. Bati se je, da bodo poraženi ter bo njih unijsa spremenjena po "American Planu", kakor grozijo lastniki skladbišč. Sramota, da se je zopet ponovila stara posem, da bomo delali po 10 in 13 ur na dan, kakor vidimo napisano po delavskih posredovalnicah.

V takih razmerah pa naj se zanimamo in kvadrino prostor že v itak malih naših nasprednih listih za "družinske razmere". Časi so prenesi, da bi mož in žena drug drugega v listu obrekova. Vsak mož in žena se lahko medsebojno poravnata, ako imata le malo zrele pameti. Ako nista drug za drugega, čemu se v listu prepričati in samega sebe smesiti v javnosti.

Vsakdo je v nekaterih ozirih napačen, največja krivda razprtijam pa je reščina, katere ni zakrivil mož, temveč bruti kapitalizem. Gotovo imamo še take može, ki se vedno misljijo, da so njih ženi metle, s katerimi je treba pomati, kakor so jih učili v starini Avstriji. Imamo pa tudi tako ženske, ki komaj pridejo v Ameriko, pa že znajo za več ameriških postav kot one, ki so tu rojene, in bi najraje ženile predsednika Združenih držav. Če bi ženske malo premisli, kako morajo možje krvavo delati in so poleg tega se zaničevani pri delu od domaćinov, ako niso zmožni angleškega jezika, bi sodile in se obnašale drugače.

Kaj pa so družinske razmere v listu za delavce? Če čitam pazljivo, bi rekel: danes kaša, jutri kaša; včeraj kaša, danes kaša. Vedno čitamo isto pogrešo kašo. Urednik bi moral biti toliko strogo, da se vsak tak dopis brez vsakega podpisa iz kraja pogrenej na dno uredniškega koša. Vedno čitamo v "Prosveti", da primanjkuje prostora, a vzlič temu, naj bi s tem kvaril prostor. Če katera tako rada piše o teh rečeh, naj gleda, da se list poveča; a zato je treba moškega dela. Kdor je sposoben za pisavo, naj piše kaj podučljivega, da bo v korist delavstva.

Društvo "Tabor Slovanov", št. 304 S. N. P. J., v San Franciscu priredi veselico, kakoršne slovenski narod v San Franciscu še ne ponani. Prireditev bo dne 12. maja in prične ob osmi uri zvečer. Prvo bo igrala godba, zatem pa sledi igra: "Mutasti muzikant" v nem dejanku. Po igri bodo hrvaški pevci zapeli par slovenskih pesmi in nato sledi ples in prosta zabava.

Pričakovati je velike udeležbe, kajti v California dvoranji je Slovenscem pot jako uglajena in je sploh takoj, ko se gre za tuj narod. Torej ste vsi Slovani v San Franciscu, Oakland, Richmondu itd., ujedno vabljeni na našo veselico. Člane opozarjam, da se polnoštevilno udeležijo naše prihodnjije seje, ki se bo vrnila dne 9. maja v navadnih prostorih. Na dnevnu redu imamo važne stvari.

Nadalje opozarjam člane naše društva, da se udeležujejo sej, drugače bo društvo strogo upoštevalo pravila, da bo vsak član brez izjeme kaznovan, ako se ne bo udeležil vsaj vsake tretje seje. Zakaj naj bi delali vedno same eni in isti člani sami. Podpare smo deležni vsi enako. Treba je skupnega dela in složnosti, ker le na ta način je pričakovati uspeha. — Peter E. Kurnick.

Vandling, Pa. — Upam, da je med Slovenci v tukajšnjih naselbinah Forest City, Braundale in Vandling, Pa., že nekoliko znana ideja za bodoči S. N. D. še izza leta 1917., ko je bil storjen prvi korak za to plemenito in koristno stvar z vrhovijo veselice v tamnen. Onega leta so priredila tri tukajšnja društva veselico v korist našega Doma. To so bila društva "Mednarodna zveza", SNPJ, "Delavec", SSPZ in socialistični klub št. 10 JSZ. Da se bolje razumemo, zakaj smo tako pre-skociči z delovanjem za to koristno idejo, je treba pojasnila. V glavnem so bile vzrok slabe finančne razmere, ki so nas tlačile kakor rojake drugod. Ko so se praznike nekoliko izboljšale, je bila zopet poživela. Koliko časa bo živela in kak bo njen uspeh, to nam bo pa pokazala bodočnost in volja naroda v mesecu maju, t. i.

Kakor je znano, so omenjena društva v minulem letu sklicala skupno sejo meseca oktobra. Na tej seji so si društva izvolila novi začasni odbor in mu dala nalog, naj kaj ukrene v korist Doma. Odbor je zboroval dne 22. aprila, t. l. in po daljšem pogovoru priselil do zaključka, da se pošlje na vas kulturna društva v bližnjih naselbinah vabilo, naj izvolijo svoje zastopnike ter jih pošljejo na skupno sejo, katera se bo vrnila dne 3. junija v dvorani pevskega društva "Zvon" ob sedmi uri zvečer. Na tej seji se bo ukrepalo o več vaših rečeh glede doma in voljen bo začasni odbor od vseh društev načinov zastopnikov, da bo ta odbor šel takoj na delo za morebitni Dom.

Rojaki, priselil je čas, da se odločite na prihodnjih sejih, ali bomo imeli svojo dvorano ali ne v tej načini veliki slovenski naselbi. Brez dvoma se niti ne zavade, kako velikega pomena so nam slovenske dvorane. O velikem pomenu istih ne bom opisoval, ker rojaki so sami lahko dovolj o tem slišali in dali iz drugih naselbin. Ako le pogledamo malo na okrog, bomo precej videli, kako malo je Slovencev po nekaterih naselbinah, pa vseeno imajo svoje krasne dvorane, da se hodijo v nje zabavat in se izobrazovat. Ali bi ne mogli imeti kaj takega tudi mi? Mogoč nam je in potrebno tudi.

Vse to bomo lahko dosegli, le malo dobre volje nam je treba in več vzajemnosti, da se bo dalo vse doseči. Na ta način bomo pokazali svojim sinovom in hčeram, da smo se zavedali, bili napredni in bratski. V ponos nam bo, ko bomo videli naše male, kako se bodo veselili in vživali sadove našega dela.

Naj med nami kdo ne misli, da bo pri tem kako absolutno gospodaretvo. Vsi bomo enako upravčeni in kakršne zastopnike si boste izvolili iz sreda vaših društev, tak bo uspeh. Izvolite si najboljše zastopnike, da jim boste lahko dali vaše polno zaupanje.

Da se mi dopis ne zavleče, končam prej pa še priporočam, da si nikdo ne šteje iz tega dopisa česa v slo, ker nimam najmanjšega namena koga žaliti. Bratje in sestre, na delo za plemenito idejo za nas in naše potomce. — Šolan začasnega odbora.

West Duluth, Minn. — Društvo "Leo Tolstoj", št. 205 SNPJ, obaja letos desetletnico svojega obstanka. Zato je naše društvo sklenilo na zadnji redni mesečni seji dne 15. aprila, da bomo obenem imeli tudi razvijte zastave. Za dan proslave smo odločili dne 20. maja ali tretjo nedeljo v maju, kateri je tudi dan naše redne seje.

Tudi imamo slovensko društvo št. 241 S. N. P. J., katero šteje skoraj 150 članov v vseh oddelkih. Da ni večjega števila članov, se krive slabe razmere radi dela, ker gre dosti članov drugam za delom in si vzamejo prestopne liste k drugim društvom.

Naše društvo Slovensko-hrvatska aloga št. 241 je na svoji redni seji dne 15. aprila soglasno podpiralo iniciativi društva "Zavedenost", št. 59 S. N. P. J. v De Pue, Ill. — Dne 19. aprila smo imeli premogarji čest videti starega bojovnika za delavske pravice Alksa Howata, ki je govoril na shodu v South Burgettstownu, Pa.

Pozdravljam čitatelje in čitatele "Prosvete". — Mihail Klopšek.

Telluride, Colo. — Brat Joe Vojvodič je bil operiran dne 14. aprila. Nesreča je hotels, da operacije ni prenesel in dva dni na to je umrl, to je dne 16. aprila. Po kopanju je bil 19. aprila. Umrl je v Durangu, Colo., v bolnišnici ter je bil od tam prepeljan v Silverton, Colo., kjer je pokopan. Vas potrebuje spise sem pripravil in jih bom odposiljal na tajanstvo, ko bo vse v redu. Pokojni brat Joe Vojvodič je bil član društva "Naša sloga", št. 435 v Telluridu, Colo.

Bratski pozdrav! — Joe Peopič, tajnik.

Chicago, Ill. — Vendar enkrat pravila tako po seji in celo popoldne, zvečer pa, če bo mogoče dobiti dvorano tudi za zvečer. Torej bo plesna veselica za vse občinstvo in vstopnice bodo po 50c za zvečer za moške. Ženske pa bodo vstopnine prostre. Vsi člani pa plačajo v društveno blagajno po \$1 za pokritje stroškov. Člane so proste posamezne.

Torej še enkrat bratje in sestre, ne pozabite priti tega dne ter pravila svoje društine, tudi svoje društine, tudi če niso člani društva. Začetek je točno ob desetih popoldne dne 20. maja v navadnih prostorih v Macesabu dvoranji nad "drng storm" v New Duluthu.

Pridite vidi! Lačni in žejni ne boste. Kdor ima srbeče pete, se bo lahko zasukal in tisti, ki ima

jo grla za petje, bodo tudi lahko pekasali, kaj znajo.

To bo prava domača zabava, kakoršne še nismo imeli v New Duluthu, zatorej naj ne manjka nobeneča. Posebno prosim, da se te prireditve udeležijo vse ustovitelji našega društva.

Torej na svrdenje dne 20. maja ob 10. uri dopoldne. Za društvo "Leo Tolstoj", št. 205 S. N. P. J. — John Kobi, tajnik.

Claifton, Pa. — Društvo "Zvezda", št. 426 S. N. P. J., v Clifton, Pa. je priredil zabavo z igro. Program je bil precej obširen in to je privdelo občinstvo do velikega poseta zabave. Na tem mestu se zahvaljujemo vsem udeležencem iz Cliftona in sosednjemu društvu št. 329 S. N. P. J. v Lar- gu Pa.

Goveril je glavni predsednik S. N. P. J., brat Vincent Cinkar. Nato je zapeljalo društvo "Prešeren" v Pittsburghu, Pa. Igrana je bila tudi igra "Prijatelji". Vse to je naredilo na udeležence dober vrt in zadovoljstvo ter dober iz-

po 25c. Torej vidi na zabavo omenjenega dne. Za več ugodnosti bo skrbel odbor. Zabava prične ob sedmi uri zvečer. — M. K.

Naše družinske razmere.

S planjave. — Ker rad čitam dopise v "Prosveti" pod naslovom "Naše družinske razmere", je tudi mene privrtljalo do tega, da izrazim svojo sodbo, kaj je največji vzrok, da se tako pogosto vršijo razporoke med zakonskimi, ki so si obljudili zvestobo drug drugemu do smrti. Tako bi tudi bilo, če bi med ljudimi ne bilo preveč lahkomiselnosti in poželenja po nečem. To je fakt, kateri povzroča nezadovoljnost in prepričanje v zakonu, čemur sledi razporoka, ker le na ta način se da odpomodi, da ne pride do hujše katastrofe v družini, v kateri se je ukoreninilo poželenje za iz-

premenbo.

Naj omenim, da dopisovalke pod goranjim naslovom vse preveč vzračajo krvivo na može, da so oni največ krivi nezadovoljnost in "divorcer". Ne trdim, da ni temu tako, da so tudi nekateri mojje rojatniki, kot jih opisujejo ženske, da na plačilni dan ne pridejo domov, da bi prinesli peder, marčev zaplje ali igrajo in se potem še nazačijo nad svojimi ženami, da so jih one v to prisilile. Toda tam, kjer se to dogaja, bi res bilo treba razporoke, ali tam, kjer je žena kot muženica pri možu, ki ne pride na misel, da bi ga pustila in šla od njega, temveč se mu dobrika in izkazuje še večjo naklonjenost in ljubesen v nadi, da bo prišel čas, ko bo mož spoznal svojo zmoto in postal dober mož in oče ter gospodar vse družine. To se tudi marsikje dočudi in potem je blagostanje v družini.

Drugače pa je pri družinah, kjer se možje na vse načine trudijo, kako bi zadvoljili svojim ženam, samo da bi ne bili žalosten in da bi jim ne mogle očitati slabega postopanja, da jim ne dovolijo razvedrila itd. Ravno tam, kjer ima žena vse, kar hoče, tam se naseli nezadovoljnost, ker žena prične misliti, da še nima doči, akorčno ima vsega in izobilje, manjka ji še nečesa in to želi, da si pridobi, namreč prostost do izprembe v včivljanju, pa naj stane kar hoče. Tako si misli ženska, ki se je naveličala blagostajo, vsega, najbolj pa svojega moža in si želi izprembo. Tako je bilo delovanje mnogih, ki so danes razširočeni. Ker jim v zakonu ni bilo dovoljeno, kar so si želele, se jih je vedno bolj in bolj oprijemala bolezen za ložitev. Ženska je bila v taki ženi vedno vedja, ki je končno nihilo mogoče potolačiti, iskalila je vzrokov za razporoko, da bi bili na trdnjejši podlagi, če pa ni bilo drugih, si je vseč tudi maienkosten vzrok, da mož ne izpoljuje zakonskih dolžnosti, samo da se ji je posredilo od njega proč.

Kakor sem že prej omenil, se iz moža, aka je pisanec ali kvartopisec, marmido lahko spreobrne v dobrega očeta in moža ter gospodarja cele družine, če mož vidi, da je žena kljub njegovim slabim delom ostala svestna in mu prigovarja, naj prene. Zelo malo upanja pa je, pripraviti na pravo pot seno ali pa da bi opustila misel, če je pričela misliti na ledetov zakona, da je to brez potrebe in da to ne koristi nikomur drugemu kot juristom.

Nisem proti razporokam, posebno tam ne, kjer mož vidi ali ve, da ima žena kako intimno razmerje z drugim, pač pa sem zato, da takoj vloži proročje za razporoko, kajti lahko se pripeti, da mu žena v takem razmerju škoduje in ga celo pripravi ob življenje. Tako se je zgodilo pred 11 leti nekje v Pensylvaniji, da je zlikovci tri dni žakali na svojo žrtvo, kdaj bi prilika, da ustreli. Žena mu je pri tem šla na roko in nosila mu je hrano v neko goščo ter mu dajala pri tem pogum do vtrajnosti, da izvrši sločin nad njenim možem. Tako sta bili uničeni dve moški življenji vsele žene, katera si je zdaleča pristavila.

Ko pomlad cvetoča pride in odkilene temna vrata, z radostjo nas vse obide, doba nam zaseje zlasti. Ljubi maj, krasni maj, konec zime je sedaj.

Chicago, Ill. — Vendar enkrat pravila tako začeljena spomisl. Dolgo smo jo čakali, a slednji je pričela, toliko krasnejša in veselja, da se skupaj vse skupaj v družini.

Torej je omnenjena dne na pravila, da se udeležite tega dne ter pravila svoje društine, tudi svoje društine, tudi če niso člani društva. Začetek je točno ob desetih popoldne dne 20. maja v navadnih prostorih v Macesabu dvoranji nad "drng storm" v New Duluthu.

Cenjeno občinstvo v Chicagu in okolico vabimo, da nas ne pozabi obiskati omnenjena dne. Za težnjo, da boste. Kdor ima srbeče pete, se bo lahko zasukal in tisti, ki ima

Slovenska Narodna

Ustanovljena 8. aprila
1894.

Podpora Jednot

Iakop, 17. junija 1923
v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cinkar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. T., Box 812 Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turck, tajnik lokalnega oddelka Bias Novak, gl. knjižnjak John Vogrich, urednik glosila Jede Zavetnik, upravitelj glosila Filip Gedan.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 407 W. May St., Springfield, Ill., Martin Zelenits, Box 276, Barbours, Ohio, Fred A. Vidor, Box 673, Eliz. Miss., John Turcic, Box 82, Hendersonville, Pa., John Gorick, 414 W. May St., Springfield, Ill.

BOLNIKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Bias Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE:

Jacob Ambrožič, Box 226, Moon, Penn., Pa., John Grošč, 14221 Pepper Ave., Cleveland, O., Anton Sular, Box 104, Gross, Kans., na Jugovzhodu, Max More, Box 106, Buhl, Miss., na severozapadu, Mike Zup, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

ZAPADNO OKROŽJE:

Frank Zaitz, predsednik, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Somach, 5200 Preiser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6004 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vrstajo.

Naročnina: Zedinjeno države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vse, kar ima stik z Ameriko:

"PROSVETA"

2657-59 So. Leland Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenske National Benefit Society.

Owned by the Slovenske National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (March 31-23) poleg vsega imena na nadležnem pa meni da vam je s tem davnim potokom naročnina. Ponovito jo pravljamo, da se vam ne ustavi list.

VAŽNO Vprašanje, na katerega je treba dati odgovor.

Odkar je znanost odkrila, da se lahko zopet ožive osebe, ki niso umrle za navadnimi bolezni kot jetiko, pljučnico, vodenico, davico, kugo, kolero itd., ampak je bilo smrtno stanje povzročeno, ker je nehalo delati srce, ako zdravniki takoj vbrizgnejo adrenalin, ko nastopi "smrtno stanje", je bilo v življenje obujenih večesob.

Ko je znanost naznaniла svoje epochalno odkritje, so mnogi skimali z glavami kot neverjetni Tomaži, češ, da je kaj takega nemogoče. Znanost pa ni ostala le pri besedah, ampak je nastopila dokaz resnice. Oživljenih je bilo nekaj detet, ki so se rodila mrtva, kasneje je pa bila zopet v življenje poklicana osem in petdeset let stara Italijanka, ki se je skesan oboživila svojih grehov, preden jo je objel smrtni angel in jih izbrisal vse spomine na grešni svet.

Pravijo, da človek umrje, ko preneha dihati in preneha biti srce. Pri vseh se je to zgodilo, ki so jih zdravniki obudili v življenje z vbrizgavanjem adrenalina. Ako bi zdravniki pri teh mrtvih osebah ne rabil adrenalina, bi bile danes pokopane ali pa vpepeljene.

Osebe, katere so zdravniki obudili v življenje z adrenalinom, so torej umrle, ako se sodi po znamenjih, ki se prikažejo na človeku, ko po zdravnški izjavi nastopi smrт.

Duhovni in nekateri modrijani, ki nimajo za svoje besedičenje prav nobenih znanstvenih dokazov, trdijo, da se duša loči po smrti od človeškega telesa.

Ta trditev duhovnov in modrijanov dualistične šole zastavlja več vprašanj.

Glavno vprašanje je, kaj je delala duša, ko so zdravniki eksperimentirali na mrtvi osebi z adrenalinom? Ali je duša čakala v telesu na uspehe zdravnških eksperimentov in se je odločila zapustiti človeško telo, ako spozna, da zdravnški eksperimenti ne bodo uspešni, ali je takoj zapustila človeško telo in čakala kje drugje, da se povrne v človeško telo, ko opazi, da imajo zdravniki uspeh.

Kje je čakala duša? Na zemlji ali v nebesih, v peku ali vicih?

Po verskih naukah gredo duše po svojih zaslugah v pekel, vice ali pa v nebesa. Ako se je duša nahajala v enem teh krajev, bi morala po povratku znati zelo natančno opisati kraj, v katerem je prebila po ločitvi od človeškega telesa. To je logično, kajti duhovni in modrijani dualistične šole uče, da je duša vse v človeku, materija, to je telo z možgani vred, pa ne šteje počenega groša. Iz teh naukov sledi, da se mora človek natančno spominjati, kje je bila njegova duša, ko je zapustila njegovo telo. Ako ni tako, je doprinešen dokaz, da duhovni in modrijani dualistične šole ne vedo prav nič o duši, ali toliko kot drugi navadni ljudje, ki niso nikdar trtili časa z ugibanjem o posmrtnem življenju.

Stara Italijanka ni vedela ničesar povedati. Spomnila se le toliko do zadnjega, kako jo je zapustila zavest in je videla duhovna klečati in moliti ob njeni strani, in kako se je po izgubi zavesti zopet pričela vračati zavest. Prav ničesar ni vedela povedati, kaj se je z njo godilo, ko jo je zapustila zavest. Tudi o peku, vicah in nebesih ni vedela ničesar povedati, dasi je bila mrtva, kajti prenehala je dihati in nehalo je biti njeni srce. Eksperiment z adrenalinom je bil šele tedaj napravljen, ko je zdravnik proglašil Italijanko za mrtvo. Drugi zdravnik ni verjal, da je mrtva, akoravno ni dihala in ni bilo njeni srce. Vbrizgnil je adrenalin v njeni srce in ga pognal, da je pričelo zopet biti. Ko je pričelo tolči srce, se je Italijanki pričela vračati tudi zavest. Trajalo je deset dni, da se je vrnila k popolni zavesti.

Ako bi se kaj takega zgodilo ob času, ko je imela rimska cerkev moč, bi rekli, da se je zgodil čudež, ali bi pa zdravnika proglašili za čaravnika, ki ima zvezze s hudičem in obsodili bi ga na grmado in sežgali. Samoposebni se razume, da bi ga pred obsedbo že mučili na strahovit način, dokler bi zdravnik ne "priznal", da ima zvezze s peklom.

Dandanes je seveda drugače. Rimski cerkev nima več tiste oblasti, da bi ona odločala, kaj je in kaj ni znanost. Zaradi tega se tudi nobenemu znanstveniku ni treba bati, da ga bodo zaradi njegovih znanstvenih odkritij skupali z razbeljenimi kleččami, ga drli živega na meh in končno sežgali na grmadi. To pa ima za posledico, da se znanstvena odkritja hitro množe in duhovni in modrijani s strahom opazujejo, kako prava znanost razgalja njihove kot navadne in za človeštvo nekoristne bajke.

O'Einsteinoi teoriji.

Piše Zvonko Novak.

V zadnjem času je bilo mnogo čuti o Einsteinovi teoriji. Novice, da so znanstveniki potrdili Einsteinove trditve o odnosnosti ali relativnosti, je zbudila po svetu veliko zanimanja. Zato ni prav nič napačno, če se citateljstvo nekoliko pobiše seznaní z Einsteinovimi nauki in računi.

V naslednjih vrsticah namenjam podat bivstvo Einsteinove teorije v kar najpriprostnejših stavkih. Opustiti hočem vse tiste visoke računske formule, ki so umiljive le visoko naobraženim matematikom, ter najprej povedati, kaj je pravzaprav relativnost ali odnosnost med snovjo, prostorom in časom.

Novi nauki o relativnosti razkriva in pojasnjuje pojme, o katerih je poprej svet misil, da leže nedotaknjeni v podlagi misli in izkustev. Teorija ni samo metafizična spekulacija. Nastala in porodila se je, da moremo izpoznati in pojmiti gotova dejstva in operovanja, ki nam predstavljajo, kakšen je vesmirje, ki si ga predpostavljamo.

Za hip se pomudimo ob opazovanju fizičnega ali telesnega sveta. Kadar si ga predpostavljamo, imamo v mislih celo vrsto različnih snov. Ti kosi raznih snov so v prostoru. Navadno se niti toliko ne potrudimo, da bi sami pri sebi dognali, kaj pravzaprav mislimo pod besedo "prostor". A i dodata se razumemo v tem času, kadar se naša govorica naseha hanj.

Prostor je nekakšna posoda, brezmejna v vseh smereh. V tej prostornini je naš svet in se giblje v njej. Kadar pravimo, da je gotov predmet tu ali tam, nastavimo vemo, kaj mislimo, in dodata smo prapripravili, da ostane ta predmet na svojem mestu, če ga ne giblje, pa naj mi storimo, karkoli hočemo. Če bi mogli imeti jutrišnje poroti ter stanovati v akrajnem delu tega ali onega morja, bi bili tisti predmet že vseeno vedno "tamkaj". Nadalje razumevamo tudi pojmom, ki ga izražamo z besedo "čas". V navadnem življenu nam niti na misli ne pride, da bi se ga potrudili definirati ali natančno opisati in določiti. In vendar vemo natančno, kaj pomeni. Če se je nekaj že pripetilo, sodi v preteklost. Nič ne more istega dogodka prenesti v sedanost ali v bodočnost. Pripetilo se je v gotovem času, in vsaka oseba v vsemirju, ki ga je doživela, ne more strinjati z drugim človekom v tem, kdaj se je pripetil tisti dogodek, če je sta imela oba točno uro.

* Te tri "stvari" — namreč snov, prostor in čas — so trije neodvisni, nepremakljivi temeljni kamni sveta, kateri si tega navadno predstavljamo, in veda je edino na njih naslanjala vsa svoja doganja. Načelo tehnosti očituje naprimer pot, po kateri se bo snov premikala in bližala drugi, t. j. natančno pove, kako se lega snovi izpremenj v prostoru, kadar se čas premika dalje. Vse druge fizične postave so bile v bivstvu iste vrste in iste narave.

Ali v zadnjih letih so znanstveniki šli vase ter se jeli izpravljati, ali so sarec čas, prostor in snov tiste absolutne in temeljne redi, kjer je svet misil dosegel o njih, da so. Porodili se je dvom o tem, in sicer na naslednji način. Znanstveniki nepremaknoma raziskujejo. Njihov um nikoli ne miruje, niti ne počiva. Vedno je na delu. In tako se je v vedi silno nakopilo znanja in izkustva. Vse to je privelo znanstvenike in filozofe na misel, da prostor ni presen, nego poln, popolnoma poln do zadnjega kotička svoje nekončne razsežnosti, poln nekakšne nevidne nedotakljive nadsnov, ki so ji dali ime "eter". Da res napočnuje ta "eter" nekončno prostornino našega vesmirja, o tem je naš najprej uveril takoj o svetlobi. Poizkusni so dognali, da bi ne mogla svetloba prihajati s kakega svetlega telesa v našo okolico, ne noben drug način kakor v dolgi verigi valovanja, kakor se na primer valovi voda, če vršči vlogo kamen. Dejstva so bila tako soglasno dokazana v tem osiru, da sploh ni bilo nikogar, ki bi bil upal trditi kaj nasprotnega. Ali valovi bi bili nemogoči, če bi ne bili nečesa, kar jim omogočuje gibanje in obstoj. Očividno mora biti nekaj, po čemer morejo valovi potovati. In kaj je tisto nekaj? To ni zrak, zrak, svetloba prihaja k nam z zvezd, ki so na milijone in milijone milij od nas,

in kolikor nam je doslej znanega, ni na celi poti od svezd do naših zvezk ali kakine druge snovi. Nekaj pa vendar mora biti, nekaj, o čemer nismo poprej vedeli ničesar, nekaj, kar napoljuje vso prostornino, zakaj, svetloba prihaja k nam od vseh strani in iz nevpojmivo dajnih daljin. Prejeti mora celo vse luknjice in skrivna mesta snovi same. Kajti ali mar ne prahuje svetloba skozi telesa, ki jim pravimo, da so prozorna? Znanstveniki so jeli globoko razmišljati o tem. In to globoko razmišljanje jih je privedlo na misel o prostoru, ki mora biti napoljen s tem neskončnim in vsepovod navzočim strom.

(Dalej prihodnjo sredo.)

Te framsanske organizacije so po največ krije, da se klerikalizem ne more povzetiti do tisto moti v Italiji, ki hi jo rad imel.

In tako so voditelji italijanskega klerikalizma ukazali Mussoliniju, da mora ukazati, da vse framseni, ki so člani fašistovskih organizacij, zapuste fašistovske organizacije ali pa framsanske. Kdor je framsen, ne more biti obenem tudi član fašistovske organizacije.

Mussolini je ubogal voditelje italijanskega klerikalizma. Komaj je bilo to izvršeno in je bil Mussolini ob svojo pomoci pri framsenih in je izvršil še nekaj težug na klerikalcem, so pa voditelji klerikalizma izjavili, da ne marsajo nobenih zvez z Mussolinijem.

To je bila fino izvršena klerikalna potesa.

Klerikalci so jo izrabili seveda po svoja. Rekli so: "No, poglejte, ali ni Vatikan demokratičen, kajti potuguje se za delavake mase in revete." Seveda so voditelji klerikalizma pogabili povedati, da so voditelji italijanskega klerikalizma prikimavali Mussoliniju in bili s njim že v dogovoru, ko so fašistovske cohorte najbolj direkte našakovala delavake organizacije in uvidele zadružno delavko lastino, da se pri delavcih omaja zaupanje v svoje organizacije.

Za Mussolinija ni prav nobena skoda, ako gre danes, mesto južni. Ampak nekateri delavci se bodo dali zapeljati in bodo verjeli v Vatikanovo demokracijo, da vsega. Vatikan ni postal nobenega druga dozdaj kot samega sebe.

Vatikanska politika se je vedno navorala po izreku jesuitov, da namen posvečuje sredstva. Kar Vatikan koristi, to Vatikan podpira. Vatikan še ni pozabil, da je bil nakoč revolucija v Italiji, ki mu je vsele moč, d'ane more ved ukazovati v Italiji. Od tistega časa, ki je Vatikan izgubil svojo moč, izigrava po svem svetu najrazličnejše potere, da zopet pridobi izgubljeno moč. Njegovi agentje nastopajo po širnem svetu v najrazličnejših oblastih. V eni deželi so največji zagovorniki ljudskih pravic, v drugi pa so zagovorniki najtemnejše reakcije. Povzad pa nastopajo v interesu Vatikana. Tak je Vatikan, tako je njegova politika.

Gospodar tega humorističnega lista misli da je navihan, pa se moti. Kdor pride k njemu k spovedi, ga vpraša, če je član S. N. P. J. Ako mu pritrdi ga takoj načrati, da mora poslati protest "Prosveti". Da se dim prej od kriza patra, mu vsakdo obljubi, toda na obljubo hitro pozabi, kar hitro stopi iz cerkve. Pater misli, da protest kar dešuje na "Prosveto", resnica pa je, da "Prosveta" ni do danes prejela niti enega samcega od patra inspiriranega protesta. Tako ljudje vlečejo patra — in prav imajo.

Gospodar: Ali voč, kaj me najbolj jesi?

Hlapac-urednik: "Kaj, "faider"?"

Gospodar: To, da mi je skor prepovedal napadati slamec v Joliju.

Se ena iz patrove spovednice:

Pater: Koliko otrok imate?

Zena: Dva.

Pater (hud): Samo dva! Kaj pa delate?

Zena (hud): Kaj pa delate vi,

gospod, da se ne osepite in ne zredit dvanajst otrok?

Pater je zapri lincu in njegov nos je bil dve pedi dolg.

Se ena:

Pater: Ali čitate "Prosveto"?

Moč: Da.

Pater (jezno): Tako morate pustiti ta list!

Moč: Zakaj?

Pater: Zato, ker meni dela skodo.

Moč: Zahvalite Boga, da imamo "Prosveto"! Kaj pa bi vi pisali, ako bi ne bilo tega lista?

Kdo pravi, da vera poča? Vera napreduje, pasja noge! Citači poročijo: v enem mesecu so galon "sakramenskega" (ali kako se to imenuje, zakramentnega) vina za manjše in druge verske obrede. Kolosalni napredek, če se meri po vini! In Židje, ta sodrža vseh sodrž, prodajajo mačno vino. Kasno se še glasi tista: "Za žaljene vina rujnega počten kristjan življenje da" . . .

Učenjaki pravijo, da je tudi solnce pričelo štrajkat. Kaj naj najdej storimo s preklicanim solncem? Vsekakor bo treba izdati "injunction" in mobilizirati mili-

Meteoriti.

V Lozani je mirovna konferenca. Konferenca je, to je vse. Prihodnja konferenca bo kje drugje.

Predsednik Harding se je vozil iz Washingtona v Florido, iz Florida pa nazaj v Washington, iz Washingtona v New York in zatem nazaj v Washington. Kakor se že reče: Martin v Zagreb, Martin iz Zagreba.

V Rimu sta zdaj dva papeža: beli papež Pij in črni papež Mussolini. Po besedah sv. pisma je prvega izvolil sv. duh, drugega pa hudič. Kdor veruje v demokratio — proč od Rimu!

Kdor gre v Rim, gre na him.

Kardinal Mercier je bil po menju petra Kazimira velik junak

JUG.

HISTORIČEN ROMAN.

Spisal Prokop Obroholnik
Posloveni H. V.

(Daje).

V rokah je kraljica pač držala ročni venec in njeni prati so se igrali z jagodami, toda edito je bilo, da njene duše ne napolnjuje niti molitve, niti spomin na sočaga, pač pa povsem drug predmet. Njeno lice in čelo je senčil mrak, potem pa se je zopet zjasnilo oboje, in njena prsa so zdaj valovila kakor razburkani valovi jezera; iz ust jej je vela vrča sapca; kmalu pa so se ji prse zopst zozila, da ji je zmanjkovalo sapa in je v glavnih vzdihljajih iskala olajšave za svoje težko dihajoče prsi.

Zdaj je zasvenel konjski topot na dvorišču; nahote se je dvignila na pol, in je na pol odprtih ust, z edesom, uprtim proti oknu, kakor bi hotela prodreti temu tam sunaju, zrila pred se, ter poslušala pazijo; že so zvenela kopita konj pred samostansko vrtošo, a potom se je vedno dalje čul topot, dokler ni slednjši utihnil.

Katarina je omahnila nahote na stol.

"To je bil on!" je šepetal, pri-

tisnivši desnico, krog katere je imela ovit ročni venec, na srce.

Zablestela ji je sočna med trespalnimi, bolestestvimi nasmeji je zaigral krog njenih ust.

"Nezrečenica!" je šepatal,

"kam me šene to grešno hrepenejenje! — Pregradno!" je ponavljala, zmajevanje z glavo.

"Ah! saj nisem jas kriva tega, da

se obnavlja ljubesen v mojem srku;

seveda sem že smatrala svoje

srce za vganjanj ognjanik, za grob

vsega hrepenejenja in nad svoje

mladosti, a sedaj pa je naenkrat in

brez moje volje vnal vnovid ogenj

mladih let v mojem srku, in hrepene-

njanje in nade se dvigajo iz groba

— ah, saj je bil on moja prva ljubezen!"

Umočnila je sa trenotek, blaže-

ni spomini so ji priderali nasmeji

na lici in šarek radosti v oko; po-

krili so ji čelo z bleškom areče.

Naenkrat pa se ji je lice rmačilo.

"Vsega je konec!" je tarnaia,

"poslušna svojemu očetu sem po-

stala kraljica, Sena najljubijenega

moža, toda plemenitega. In ta mož

ki komaj nehal živeti, a v mojem

srku se že oglašajo pregršne misli

— da, pregršne", je ponavljala

odločno, "in v mojih mladih že ni

več prostordka na njegov spomin.

Devica Marija!" je vskliknila glosno,

"čuvaj me, da ne oskrumim

njegovega spomina, da ne oblatim

imenoma svojih očetov!"

In kakor bi hotela bežati pred

svojimi mislimi, je jela hitro in

glasno moliti molitve ročnega ven-

čca.

Lahen ropot v izbi, prihajajoč

od stranske stene, jo je iztrgal iz

marijive molitve; in v velikem str-

menju je videla, kako se ta stena

premika; kmalu pa je napravila

odprtina, skozi katero se je videl

dolg ozek dohnik, jasno razsvetljen

z bakljem; in mož-vojšček je

stopil skozi odprtino v izbo.

"Ilija!" je vskliknila začudeno,

tresoč se od strahu.

"Za Boga, ne govorji tako gle-

no, jasna gospa!" je govoril le-ta

ne da mi se premaknil s prostora.

"Po kakem potu prihajaš k me-

ni in kaki ur?" je izpravljala

kraljica s tresčitim glosom; še so-

daj ni mogla premagati svoje bo-

jazni.

"Izven samostanskega opata ni

poznaš tega hodnika nihče drugi,

nego kralj Stefan in jas!" je od-

govoril Ilija, "in deloma v sled-

mojega posredovanja se je zgodilo,

da se tebi, jasna gospa, prire-

sti to izbo, v kateri je prebival tu-

di kralj Stefan, kadar je bil v Štu-

čki!"

Kraljica se je stresla pri teh be-

sedah ter se je prestrašeno ozris-

na okrog po sobi, v kateri je v naj-

oddaljencejih kotih nemirna luč-

čarala rudečkaste fantastične sen-

"Tu, tu, da je prebival moj so-

prog!" je vpravala prestrašeno.

"Njegov duh toraj plava okrog

men in jas!" Umočnila je, s

snegom se je pokrilo njen, itak še

prebledo-lico.

"Take je!" je pritrdiril Ilija z

glavo, ne da bi bil opazil kraljicin

nenačadni strah, "in da ob tako

navadni uri prihajam k tebi, go-

spa moja, se dogaja radi tega, ker

to, kar ti moram povedati, ne pre-

nas je bojje luči, niti kakih drugih

svetovk, nego edino-leto ženo mo-

ja, ubogega kraljaja!"

"Moj Bog! Kaj bom čula re-

pet!" se je razčudila kraljica.

"Gospa moja," je pristopil Ilija

za korak bližje, "poznam twojo minulost, včem, da ni ljubesen do kralja Stefana stopila z teboj na prestol Bosne; toda, ob enem sem videl, da včic temu tako izpoljuješ svoje dolnosti proti kralju, kakor bi morda izmed tisočnih niti ena ne storila —"

"Kralj Stefan je bil plemenit človek", je edgovorila kraljica, "in v tej plemenitosti sem našla nadomestila za ljubesen."

Ilija se je sklonil pred njo na kolena in je vkljuknil poljubljajočo kraljico: "Radi tega te častim, kakor svetnico božjo, kraljevico gospo, radi tega prihajam k tebi z zadnjim sporočilom svojega kra-jija."

"Ti-govorš tako tajinstveno," je rekla kraljica, ne da bi se zmagla ubraniči nekakega občutka strahu, "kakor se kako gromno sporočilo skriva v tvoji notranjo-

sti."

"Uganila si, jasna gospa!" je odgovoril Ilija rečno in je vstal soper.

"Povej tedaj, kar več", je siliš kraljica, "ti si bil prvi izmed kraljevih služabnikov; twoja leta, tvoja zvestoba ti je po vči pravici pridobila njegovo zaupanje; več, morda torej več vedeti, nego vči drugi. Kar govorš, kako sporočilo mi imaš izročiti od mojega moža? — In Bog mi budi pris, da izpolnim, zvesto, kar mi sporoči, naj bo k kraljici."

"Bog je čul tvojo prigo, gospa jasna!" je rekla Ilija svedčnim glasom; "no, pa pojdi torek za menoj!"

"Kaj?" je se vstavila kraljica, "jaz naj grem z teboj? Sedaj in preko tega hodnika! Kam me hoča odvesti?"

"Mari se bojil izdajstva, izdajstva — od mene!" je vprakal Ilija s trpkim nasmehom. "Jaz sem Ilija, ki ni še niti z mislio prekril zvestobo svojemu gospodu," povspel je posmočno glavo; "isti Ilija, ki je neštetokrat krvavel za svoje kralje — in ki je bil na mrtvo pravljeni dati sanj svojo sivo glavo, sanj in — zate, njegovo zvesto, moja gospa! In ti mi ne zaspodiš!" je vprasil z bolestnim očitanjem.

"Zaupam ti!", je rekla kraljica po kratkem molku: "odvedi me jasni ali sledim!"

"Hvala kraljevica gospa!" je vskliknil Ilija radično, in že se je obrnil k hodniku, "kskrat pa se je vstavil. "Toda," je dejal temno, "opadi svoje prsi z možlostjo, ko ikor je, je zmožno žensko srce, da ti ne zavro možgani, da ne poči srce pri tem, kar boš videla in slišala. Pa naj ni treba tega opomina, saj si hči Stefana Kosarča, junaka gospoda Hercegovine, saj si Sena po kralju Stefanu, ki je s svojim lastnem hrabrostjo proslavil svoje ime in ime Bosne!"

Mraljica je stresla ude kraljice pri teh besedah Ilije; vendar pa je odločno namignila z roko, naje, kamor misli iti, in je, zavivši se v svoj pajčolan, stopila s trdnim korakom skozi odprtino v steni na hodnik.

Ilija se je tu ustavl za trenutek; steno, ki se je v tedajih umetno premikala kakor vrata, je spravil v prejšnjo lego, tako, da se ni moglo nicašči opaziti. Vsel je potem bakljo, ki je bila čas obešena v kotu, in je molče korakal pred kraljico po stopnicah dol in dalje po čudno svitem hodniku.

Pračec časa sta že korakala, ko jima je zaveli nasproti vlažen, neprjeten zrak, kakovinoga hajščina v podzemeljskih kleteh, in čuti je bilo glosove menihov, ki so molili svoje molitve; toda zelo se je, kakor da ti glazovi prihajajo od zgoraj. Tu se je cepil hodnik na dve strani: na levo so vodile kamnite, slabe stopnice navzgor, na desno pa je končal hodnik pri manjih železnih vratih.

"Tu smo pri cilju!" je dejal Ilija, ko se je vstavil pri vratih, "tam po onih stopnicah more oni, ki pozna tajnost tega samostana, priti na plano; skozi ta vrata —"

"Skozi ta vrata?" je ponavljala kraljica, ko je Ilija umočila.

"Stopil je v bivališče mrtvih, v samostansko rakes," je odgovoril Ilija počasno. "Ti si se stresla, moja gospa? Ali morda ne preneseli kratke dobe skupno s sprednji na večo? Šele eden počiva tu — vči mož! — On je prvi in morda tudi zadnji", je dostavil zase.

"Jaz sem Katarina Kosarevna, kraljica Bosne," je rekla kraljica ponosno, in se je ojunala z nadnaravnim možem, "ne bojim se bivališča mrtvih! Sprovedi me, grem za teboj!"

Ilija se je težavo odmaknil želeno, z rje pokrite zavore, vrata so odpri, in on je, visoko po koncu dršči bakljo, stopil v rakes. Kraljica se je stresla, ko jo je obzr al zrak rakes nehoti; je ustavila

svoj korak, potem pa je, blagoslavljajoč se s krščem, hitro stopila, prestrašeno zroč krog sebe po raki.

Bil je to visoko obokan, obdelan prostor; v prečelju se je nahajjal majhen oltar, pred katerim je stala rakes kralja Stefana; na desni strani oltarčka so še dozidavali podizidek, v katerem se je imelo spraviti kraljevko truplo k vednemu počitku. Rodeča luč baklje se je odbijala od vlažnih sten, in dim, ki se je v kolobarjih vil po raki, se je pri ruedi luči temnočrtal na stenah, da se je zdele, kakor bi sence duhov plavale ob zidovju.

Radi pajčolana Ilija ni mogel videti bledega, prestrašenega lica kraljice, ki je valed navala zanavadih pojavov od notranje grozko skoroprsnega in se je moral prepričati, da je vlažna in je vlažna vlažna zla.

Ilija je molče segel za rajoč in je potegnil venjak svilnato, z zlatom pretkano vrvico, na kakovšni so nosili vojvode in župani svoje kiniale; položil je vrvico na kraljevo grlo, in je sognivši vdrugič za rajoč, vzel venjak svilnato ručno. Razvrljil je jo po pokazal kraljici siv prsten las; in položil ga je potem na desno seneč kralja. Šeč se da je opazila kraljica, da manjša desna prstnica na glavi njenega moža.

"Ali poznal to vrvico?" je vpravil Ilija, kačo usodepolno vrvico.

Ilija je molče segel za rajoč in je potegnil venjak svilnato, z zlatom pretkano vrvico, na kakovšni so nosili vojvode in župani svoje kiniale; položil je vrvico na kraljevo grlo, in je sognivši vdrugič za rajoč, vzel venjak svilnato ručno. Razvrlj

SEJE IN SHODI.

ne, da upoštevajo to naznani. — Josef Duklč, tajnik.

Aquilar, Colo. — Članom "Piyka" se daje na znanje, da je bilo sklenjeno na zadnji redni seji dne 8. aprila, da se pozove vse člane na redno mesečno seje dne 19. maja, da se urede še tista nedokončana pravila, katerim se dosedaj še ni moglo priti do zaključka.

Torej brate opozarjam v njih lastnem interesu, da se te seje poštovljeno udeležijo, ker se bo po pravilih zapisnik, da ne bo poznej kdo rekel, da ne velja, ker ga ni bil zraven. Poznej se ne bo več povrjal.

Z bratskim pozdravom! — Mar-

tin Kovac.

Coverdale, Pa. — Naznajan

članom, da je naše društvo "Prvi

majnik", št. 427 nastalo na redni

mesečni seji dne 8. aprila, da član

društva, ki se ne bo udeležil vsej

trimesecne seje, bo strogo

prijet od društva po pravilih jed-

note na zadnji letni seji dne 9. de-

cembra, 1923. To ni samo za te le-

to, temveč tudi za naprej, dover

članstvo sklepne ne spremeni ali o-

vrže na redni mesečni seji.

Torej ujedno vabim vse brate,

da bi se številno udeležili prihod-

ne redne seje dne 13. maja, da bo

mojo tako po bratsko delovali v sio-

gi in sporazujem na napredki društva.

To bo za koristi vseh bra-

trov in sester naše S. N. P. J.

Naše društvo "Prvi majnik" št.

427 je bilo ustanovljeno leta 1921.

Pri ustanovitvi je bilo šest novih

članov. Pa danes poslednje društvo,

ki šteje že 50 članov. Mnogo smo

nepredovati v teh dveh letih na ro-

jaki po drugih naseljibah naši bi si

vzeli to društvo za vrgled, kako je

treba nepredovati z društrom in

delovali, da se društvo pojavi.

Bratje, agitirajte za pridobivanje

novih članov. Še bolj kot sto do se-

da, da pridobimo včasino Jugosla-

venov pod okrilje naše dobre orga-

nizacije S. N. P. J. Bratje, pustite

vse druge angleške "Insurance"

kompanije, ki so v privatnih rokah

in pod kontrolo kapitalistov.

Naša organizacija je dejavnica in čim

večji bodo njeni uspehi, tem bolje

pogojno bomo imeli v nji. Tule

družbe nas naganjajo samo za de-

nar, ki naj bi ga vedno prispeval;

pa je treba, da bi se izkazale

kot dobrodelne in smo v potrebi,

pa človek ne more od njih doseg-
iščesar. Nikakor ne moremo reči o

taki organizaciji, da je bratska,

ko odkloni podporo, kb smo potre-
beni.

S pozdravom na vse člane dru-

štva št. 427. — tajnik.

Hackett, Pa. — Društvo "Rdeči

prapor", št. 90 je na redni mesečni

seji dne 8. aprila sklenilo, da kazuje

vsakega člana, kateri se ne udele-

ži redne seje društva vsej en-

kraj v treh mesecih. Tak član bo

kasnovan po pravilih, s tem da bo

suspenderan, kakor tudi oni član,

ki ne bo plačal asesmenta do 25. v

meseču.

Daleje naznajan članom, da bom

odstopil od takškega poslovanja

dne 13. maja. Torej pozivam člano-

ne, da se udeležijo seje poštovljivo-

in delovno.

Naznajan članom društva "Bled", št.

17. da se poštovljivo udeležijo društvene seje dne 6. maja ob de-

veti ur dopoldne. Na dnevnem re-

jeju je vabil novega tajnika, ker je

sedanji tajnik br. Miglič rezigniral.

Obozem naj tudi vabi upoštev-

ati, da se sestega tajnika izberi

nov tajnik. — Anton Hribar, pod-

nik.

Lorain, Ohio. — Tem potom po-

zivjam članstvo društva "Bled", št.

17. da se poštovljivo udeležijo društvene seje dne 6. maja ob de-

veti ur dopoldne. Na dnevnem re-

jeju je vabil novega tajnika, ker je

sedanji tajnik br. Miglič rezigniral.

Obozem naj tudi vabi upoštev-

ati, da se sestega tajnika izberi

nov tajnik. — Anton Hribar, pod-

nik.

Riversville, W. Va. — Društvo

"Primorski bratje", št. 417 v Ri-

versvilliu, W. Va., naznajan svojim

članom in članicam, da se bo me-

sečna seja vršila dne 6. maja ob 10.

uri dopoldne. Prosim člane, da se

malo bolj pogosto udeležujejo me-

sečnih sej. Vsak član je dolžan

priostroviti vsaki tretji seji. Ako

tega ne storii, bo kaznovan po pra-

viljih. Pri tem pa pozivam člane

in članice, da se bo me-

sečna seja vršila dne 6. maja ob 10.

uri dopoldne. Prosim člane, da se

malo bolj pogosto udeležujejo me-

sečnih sej. Vsak član je dolžan

priostroviti vsaki tretji seji. Ako

tega ne storii, bo kaznovan po pra-

viljih. Pri tem pa pozivam člane

in članice, da se bo me-

sečna seja vršila dne 6. maja ob 10.

uri dopoldne. Prosim člane, da se

malo bolj pogosto udeležujejo me-

sečnih sej. Vsak član je dolžan

priostroviti vsaki tretji seji. Ako

tega ne storii, bo kaznovan po pra-

viljih. Pri tem pa pozivam člane

in članice, da se bo me-

sečna seja vršila dne 6. maja ob 10.

uri dopoldne. Prosim člane, da se

malo bolj pogosto udeležujejo me-

sečnih sej. Vsak član je dolžan

priostroviti vsaki tretji seji. Ako

tega ne storii, bo kaznovan po pra-

viljih. Pri tem pa pozivam člane

in članice, da se bo me-

sečna seja vršila dne 6. maja ob 10.

uri dopoldne. Prosim člane, da se

malo bolj pogosto udeležujejo me-

sečnih sej. Vsak član je dolžan

priostroviti vsaki tretji seji. Ako

tega ne storii, bo kaznovan po pra-

viljih. Pri tem pa pozivam člane

in članice, da se bo me-

sečna seja vršila dne 6. maja ob 10.

uri dopoldne. Prosim člane, da se

malo bolj pogosto udeležujejo me-

sečnih sej. Vsak član je dolžan

priostroviti vsaki tretji seji. Ako

tega ne storii, bo kaznovan po pra-

viljih. Pri tem pa pozivam člane

in članice, da se bo me-

sečna seja vršila dne 6. maja ob 10.

uri dopoldne. Prosim člane, da se

malo bolj pogosto udeležujejo me-

sečnih sej. Vsak član je dolžan

priostroviti vsaki tretji seji. Ako

tega ne storii, bo kaznovan po pra-

viljih. Pri tem pa pozivam člane

in članice, da se bo me-

sečna seja vršila dne 6. maja ob 10.

uri dopoldne. Prosim člane, da se

malo bolj pogosto udeležujejo me-

sečnih sej. Vsak član je dolžan

priostroviti vsaki tretji seji. Ako

tega ne storii, bo kaznovan po pra-

viljih. Pri tem pa pozivam člane

in članice, da se bo me-